

Opademen

Voorgangers: Juut Meijer en Leo van Driel

Welkom – Opening

Lied - Welkom

Inleiding

Opademen is het thema vandaag. Maar op adem komen in deze barre tijden, hoe doe je dat in tijden van grote crises op allerlei gebied en (daaraan denken we vooral op een bevrijdingsdag als vandaag) ook nog eens met wereldwijd oorlogen rondom.

Van Oekraïne tot Soedan tot Israël en Palestina. Conflicten die ons voor veel vragen stellen, ook in deze dagen nu wij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog gedenken, de grootste genocide allertijden, waarvan de trauma's voortwoekeren tot op vandaag. Waaruit nieuw wantrouwen ontstaat, nieuwe vooroordelen van je zult wel zus of zo en verliezen nieuwe onschuldigen hun geliefden, hun woonplaatsen en hun vertrouwen.

Wie, of wat geeft ons dat vertrouwen straks terug om in vertrouwen te kunnen opgroeien in een multiculturele samenleving, verweg maar ook hier? Als het gat tussen moslims en niet moslims verder gaat gapen, tussen joden en niet joden, als we elkaar niet meer weten te vinden in gesprek. Als de oplossing met de dag meer en meer gezocht wordt in bewapening, afschrikking en geweld.

Afgelopen dinsdag werd in het jodendom het feest van pesach afgesloten en het raakte me daaraan te denken. De viering van bevrijding wordt daar immers herdacht, van uittocht uit verdrukking. Welk huis zal ons redden, denk je dan.

Waar halen al die mensen vertrouwen vandaan straks. De moed om te leven. In Palestina, in Israël, onder de Oekraïense soldaten en de Russische, hun geliefden, hun moeders, en niet te vergeten honderdduizenden vluchtelingen in Soedan - ik noem ze toch maar op deze 5de mei

Vandaag het thema opademen. Hoe dat in vresdesnaam te doen, dacht ik. Maar ik dacht ook aan het verhaal van Genesis over hoe de adem gods scheerde over de chaos van een verdorven wereld, een verhaal dat mensen in ballingschap het gevoel gaf dat het laatste nog niet was gezegd. Dat terugkeer mogelijk zou zijn. Naar een wereld waar kan worden gewoond. waar land is gespaard uit de zee. Waar de zon het wint van het duister, het groen van de dorre vlakke, en mensen zorg dragen voor alle leven dat hun is toevertrouwd.

Laat ons om die adem bidden

kom adem ons open
jij adembron van leven

adem ons open
in een wereld rondom
waarin mensen gedood worden
kinderen aan het begin van hun leven het levenslicht ontnomen
en ook wijzelf soms zoeken naar lucht
Als we geen oplossingen zien bij zoveel vragen
kom adem ons open

geef ons jouw adem opnieuw
zoals in den beginne
laat elke dag
zo'n nieuw begin kunnen zijn

amen

Lied – Kom, adem ons open

Lezing : Navalny (laatste woordne in zijn proces 20-02-2021)

Het is al de zoveelste keer dat ik mijn laatste woorden uitspreek. Als de ene zaak eindigt volgt mijn volgende beproeving. Als iemand mijn laatste woorden wil publiceren wordt het al een behoorlijk dik boek

Het is waar. Ze kunnen mij van alles aandoen en dat doen ze ook. Maar ik ben niet de enige.

Wat kan ik zeggen, edelachtbare? Zal ik praten over God en Verlossing?

Het punt is: ik ben een religieus persoon. Ik word er vaak mee gepest; mijn omgeving bestaat uit atheïsten. Ik was dat vroeger ook en zelfs behoorlijk militant.

Maar nu ben ik een religieus persoon en dat helpt me enorm. Het maakt alles veel gemakkelijker. Ik pieker minder, ik heb minder dilemma's.

Want er is een boek dat min of meer beschrijft wat ik kan doen. Natuurlijk niet altijd makkelijk, maar over het algemeen probeer ik het. En ik heb geen spijt. Omdat ik het goede deed. Ik voel zelfs voldoening, omdat ik in een moeilijke tijd heb gedaan wat met inspireerde. De woorden "Gelukkig degenen die honger en dorsten naar gerechtigheid, want zij zullen vervuld worden", zij zijn het belangrijkste politieke verlangen op dit moment.

In feite staat hier: wie de waarheid en de gerechtigheid achter zich heeft, zal winnen. Tientallen miljoenen mensen verlangen daarnaar. En stel je voor hoe mooi het leven zou zijn. Ik krijg nu veel brieven met de slogan: Rusland zal vrij zijn. Ik zeg deze woorden de hele tijd. Ik herhaal ze, schrijf ze zelf in mijn antwoorden op deze brieven: dat we vrij zijn, maar dat niet alleen: dat we gelukkig zijn!

Lied: Woord dat ruimte scheidt

Lezing: [Mattheus 18, 1-5](#)

Overweging

Ik heb een kind opgenomen. Het was door onze zoon die tegen de woningnood oploopt en bij ons boven komt wonen nadat hij alweer 8 jaar het huis uit was, dat ik onverwacht flink aan het opruimen sloeg.

In een orde van dienst van precies 40 jaar geleden vind ik een foldertje van de Vereniging Weigering Defensiebelasting. Dat sloot onze vroegere secretaris er dus gewoon bij in, bedenk ik me, in de liturgie destijds. En een paar weken later nog eens. En hoe naïef dat ook moge klinken: het raakt me. Dat we voor vrede willen betalen, staat er in, maar voor oorlog niet. Dat de gemiddelde Nederlander dagelijks 2 gulden 30 aan defensie besteedt, hoeveel zou dat tegenwoordig zijn? Nu de wereld volgens de krant van vorige week 2,5 duizend miljard dollar, nog nooit zoveel, aan bewapening besteedt.

Er zat een bon in die foldertjes die je kon invullen als je interesse had. Utrechtse weg Amersfoort – zouden ze daar nog zitten?

Intussen bespreken we in een leesgroepje een boek. Lezen heelt, zegt iemand daar. Ons boek beschrijft het leven van een kind met op de achtergrond de juist voorbije Tweede Wereldoorlog. Ouders en grootouders die daaronder beschadigd zijn, maar niemand praat erover. Terwijl de stemmingen, de angsten, het verdriet en de driftbuien het kind als vanzelf binnendringen. Een kind dat alles aanvoelt en opvangt. Zoals het maar kan gaan: generaties lang van de een naar de ander : de angsten, de depressies, de onrust. Zoals de bijbel het zegt over de ongerechtigheid der vaders die wordt bezocht aan de kinderen. Tot in het derde en vierde geslacht. Zo is dat.

Wij hier lezen ook. Elke week een stukje uit een boek vol ervaringen van mensen op weg. In vrede of onvrede. In verlangen en conflict of ongelijke kansen. In liefde, maar ook in verlies. Een boek dat een hoofdletter heeft gekregen. En waarin we vandaag zijn aangeland bij het verhaal waarin Jezus een kind in het midden zet. Kijk daar maar naar, zegt Jezus. Wie dit kind opneemt, neemt mij op.

Maar wie de context erbij leest, leest geen gemakkelijk verhaal. Als je hand je op het verkeerde pad brengt, zegt Jezus tegen de omstanders die het pad kennelijk soms ook bijster zijn, hak 'm af. Beter verminkt door

het leven, dan met twee handen naar de hel. Als je voet een misstap maakt, dan maar beter zonder. En als je oog je ten val brengt, ruk het uit. Beter dat je met 1 oog het rijk gods binnengaat, dan met twee in de hel terecht te komen.

Zo'n tekst te lezen tijdens deze herdenkingsdagen van 4/5 mei vraagt wel iets van ons. En dan dat kind in het midden.

In mijn boek wordt tegen het jongetje dat schrikt voor de driftbuien van zijn getraumatiseerde grootvader gezegd: Als je naar oude mensen kijkt, jongen, moet je altijd maar zoeken naar het kind dat nog in hun gezicht zit. Het kind dat mooi was en zacht, dat dromen had, zoals jij. Zo moet je ze proberen te zien ook als je een beetje bang voor ze bent. Maar hoe lang zal het duren voor het kind begrijpt dat een grootvader driftbuien heeft niet omdat hij kwaadwillend is of boos, maar omdat hij zelf beschadigd is. Door oorlog, door verdriet.

Adem ons open bidden. Eigenlijk is dat een gebed om herschapen te worden. Zoals in het scheppingsverhaal de wereld een chaos is, toehoe wa bohoe. Een volk ver van huis is, in ballingschap. En samen vertellen ze elkaar verhalen die nog weer later worden opgeschreven. En eeuwenlang gelezen, want lezen heelt.

Kom vanavond met verhalen, dichtte Leo Vroman. Van hoe de oorlog is verdwenen en herhaal ze honderd malen, alle malen zal ik wenen.

Over de chaos, zo woest en zo leeg als die was, vertellen ze elkaar, en dat daarover gods adem ging. En een wereld ademde op. Land werd uit de zee gespaard en Licht uit het duister. En planten en dieren en mensen uit alles wat levenloos leek.

Ook Jezus leefde in tijden vol conflict. Dat wordt nog wel eens vergeten in alle romantiek. Van kindsbeen aan, toen hij vluchtte met zijn ouders voor Herodes die onder de Romeinse overheersing kinderen vermoordde, zoals heel lang daarvoor Farao dat deed, waaruit 1 jongetje gespaard werd - uit het water - zo trokken Jezus ouders met hun kind op schoot naar dat enge land Egypte van toen. Het Egypte dat vroeger de boosdoener was, dat nu het toevluchtsoord geworden was.

Best leerzaam hoe in die oude verhalen de decors kunnen wisselen, hoe wie wreed was ook weer omkeren kan en wie goed was ook weer over de schreef kan gaan. Zoals ook in onze wereld de verhoudingen telkens draaien en wijzelf ook. In wisselende posities van macht. Zo vertelt het ons Shakespeare, zo vertellen ons de bijbelschrijvers. Hoe onrecht doorwerken kan door generaties en op allerlei manieren zich onder onze huid nestelt, tot wraak en haatgevoelens leiden kan, maar ons ook kan doen omkeren. Wat een opdracht.

We weten hoe in de bijbel menigtes kunnen worden opgehitst, die soms liever de grootste moordenaar op vrije voeten zien dan een zachtmoedige ordeverstoorder zoals Jezus.

Ik zag Jesus Christ Superstar in de moderne opzet van Ivo van Hove en bespeurde iets opmerkelijks. Er werd enorm geklapt voor Jezus en Maria Magdalena, maar veel ingehoudener voor wie Jezus veroordeelden, martelden, geselden. Hoe treurig voor die acteurs die -echt- subliem hadden laten zien hoe je een ander kapot kunt maken. Ze konden het geweldig. Maar het lukte het publiek eenvoudigweg niet ook voor hen uitbundig te applaudisseren – de beklemming was te groot en het bleef me bij.

We hadden samen gevoeld wat niet gebeuren mag. Wat in onze wereld dagelijks gebeurt aan tallozen, ook aan wie niemand kwaad doen. En intussen maken wij ons klaar voor meer afschrikking. Laten we hopen dat het helpt en dat het niet het tegendeel oproepen zal van nog meer geweld en generaties straks zullen worstelen met het herstellen van diepe haatgevoelens en kapotgemaakt vertrouwen.

Terwijl er ook zoveel zijn die het anders willen! In Europa, dat opgericht werd om oorlog te voorkomen. En daarbuiten tot in de oorlogsgebieden aan toe, Mensen, die met gevaar voor eigen leven zich durven uitspreken voor een andere weg. Moeders van soldaten, joden die met de Holocaustgeschiedenis in hun hart toch Gazanen willen sparen en andere oplossingen zoeken.

En dan zijn er ook nog de woorden van Navalny. Uit dat andere grote conflict. Navalny, die natuurlijk ook een nationalist was, ik weet het, maar ook opkwam voor vrijheid en gerechtigheid. Die voor zijn moed ook met zijn leven moest betalen. Ook Navalny was door verhalen uit de bijbel geraakt en sprak voor de rechtbank zijn misschien wel laatste woorden, indrukwekkend. Van militant atheïst een religieus persoon geworden, zo zei hij. Vaak gepest daarom. maar ook lichter geworden. Want juist het religieus zijn maakte de dingen makkelijker. Gaf minder gepieker, vond hij. Omdat ook hij een boek gelezen had, dat hem iets leerde over eenvoudiger leven. Doen wat goed voelt om te doen. Gelukkig wie hongeren en dorsten naar gerechtigheid, citeerde Navalny daar voor de rechtbank. Hoe gedurfd? Dat is toch veel mooier dan je laten corrumperen? Gewone menselijkheid zoeken zei hij en geluk. Worden als kinderen, moest ik denken, ook als de tijden moeilijk zijn.

Laten we daarom blijven vieren wat het betekent: vrij van oorlog te zijn. Laten we daarom blijven zoeken naar wegen, ook in onze samenleving. Wegen die verbinden, die de-escaleren, Gods adem te laten binnenstromen.

Afgelopen maandag voegde ik me bij een klein groepje mensen dat naast het monument van de vrouwen van Ravenbrück in Amsterdam nu al sinds het begin de oorlog in Oekraïne in stilte bij elkaar staat. Telkens 1 minuut langer omdat de oorlog zo lang duurt. Op de achtergrond blafte een hond, het verkeer reed door, de mensen, de toeristen. Ik kom hier zei iemand om vol te houden dat het leven de moeite waard is, om plezier te blijven maken, en te blijven vieren hoe bijzonder vrijheid is. Te voelen dat wij mensen, ieder kind in deze wereld de levensadem niet voor niets ingeblazen kregen.

Lied: Om warmte gaan wij

Vorbeden

Jij Ene, Roeper van het licht,
het licht van de dag en van al het levenslicht,
Licht en warmte en kracht in het licht.

Wij danken jou voor alle leven in het licht aan ons gegeven.
Voor alle leven op aarde dat ook ons leven mogelijk maakt.
Voor alle leven van plant en dier dat ons voedt en verzorgt,
dat ons de vrijheid geeft de aarde met al dat leven te verzorgen.

Wij danken jou voor alle leven in het licht aan ons gegeven
Voor jouw woorden, die ons het licht van het inzicht geven,
die waarheid bevatten zoals een plant zaad of vrucht geeft,
verborgen en vruchtbaar, voedend, bron van leven.
Wij danken jou voor alle leven in het licht aan ons gegeven.

Jouw woorden kunnen ons bevrijden van vooroordelen,
van onze zekerheden, die als zware stenen ons vasthouden,
van leugens die ons verstrikken of laten dwalen.

wij danken jou voor alle leven in jouw woorden aan ons gegeven.

Kom adem ons open, kom adem ons open, adem ons open.
Laat onze woorden stijgen voor jouw gezicht als wierook
zie in ons het verlangen een mens te zijn van Jou.

Wij bidden Jou voor vrede in alle conflicten waar ook ter wereld
dat de wapens zullen zwijgen,
de hongerigen voedsel zullen krijgen,
de daklozen weer een huis met een haard,
gezinnen weer bijeen kunnen komen.
voor wat in het voorbedenboek is geschreven.

Collecte: voor het Straatpastoraat

Tafellied: Niemand heeft u ooit gezien

Breken en deelen

Zegen